

UDC 821.161.2.09-93“20”

doi: <https://doi.org/10.15330/clid.3.1.49-63>**ПОВСЯКДЕННІСТЬ ПІДЛІТКІВ У КНИЗІ НАТАЛІЇ ДОВГОПОЛ
“ЗНАЙТИ КРАЇНУ АМАЗОНОК”****EVERYDAY LIFE OF TEENAGERS IN *FINDING THE LAND OF THE
AMAZONS* BY NATALIYA DOVGOPOL****Оксана Мітракова**

Центр дитячо-юнацької творчості імені Євгенії Рудневої, Бердянськ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3494-9786>**Ольга Новик**ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6039-0221>

Abstract. The article examines the everyday life of teenagers in Nataliya Dovgopol's book *Finding the Land of the Amazons*. The poetics of the work was not the subject of literary study. The topic is relevant and innovative. Nataliya Dovgopol combines several historical eras in which teenagers overcome a difficult journey, while at the same time their everyday life and worldview are changing.

The purpose of the study is the peculiarities of depicting the growing up of teenagers and changes in their everyday life in Nataliya Dovgopol's novel *Finding the Land of the Amazons*. The realization of the goal involves a number of methods: hermeneutic, historical-comparative.

In general, all the images of the work are revealed through their interaction. The characters of the four main characters are presented in development, the fates of other characters are reported due to their participation in the life events of Matei, Katrya, Volotsyuga [Vagrant], and Talestra.

The article examines theatricality in everyday life, emphasized by a number of inserted elements of performances, tournaments and other spectacles, which is an allusion to the baroque metaphor “life is a theater”. A number of components of the reality's theatricality are revealed in detail. One of the locations of the trip is the village of the suburb of Skomoroshe: the theater, fair, tournaments and other elements of theatricality are described. In the everyday life of the heroes, the bookishness of the heroes and the desire of the author to substantiate the described information from various books play a big role. Herodotus' story about the Scythians and the Amazons becomes the basis for depicting the life of the mysterious country. The genre of the adventure novel in the form of travel in space and time makes it possible to expand the chronotope. Nataliya Dovgopol puts the heroes in a situation of choice, which radically affects the everyday life of each of them, as well as the readers. The material world of everyday life contains descriptions of characters' clothes, customs, rituals and life of different strata of the population, even the Chumaks. Small details of everyday life are described with precision and care.

Keywords: Nataliya Dovgopol, adventure novel, everyday life, prose for teenagers, young adult fiction.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ Й АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Сучасна українська письменниця Наталія Довгопол створила низку книг, де героями постають юні люди, які дорослішають. Популярною стала серія книг письменниці про юних шпигунок “Шпигунки з притулку ‘Артеміда’”, фентезі “Мандрівний цирк сріблястої пані”. Книга Наталії Довгопол “Знайти країну амазонок” також постає у контексті young adult fiction. Авторка в пригодницькому творі описала подорож чотирьох підлітків, які змінюються на очах читачів, потрапляють у небезпеки, вчаться долати горе й підступність, кохати й дружити.

Творчість Наталії Довгопол наразі ще не була об’єктом вивчення крізь призму повсякденності підлітків. Проблема ж дорослішання молодих людей, змальована у формі подорожі в країну амазонок, квесту, що поєднує історію й фентезі в екстремальних обставинах, цікава для сучасних читачів. Тому тема статті є новаторською та актуальною.

Т. Качак, пишучи про реалістичну прозу для підлітків, виокремила низку сучасних особливостей, які можна вважати характерними для сучасної літератури. Зокрема вчена слушно зазначила, що “зміна естетичної парадигми творення, функціонування та осмислення сучасної реалістичної прози для підлітків продиктована основними тенденціями її розвитку, а саме: відсутністю тематичних обмежень, відвертим художнім осмисленням тих проблем, про які не прийнято було говорити у літературі, які вважалися ‘низькими’, ‘нелітературними’ (фізіологічне дорослішання, набуття сексуальності, приховані бажання і дорослий досвід) та були забороненими для юних читачів; розгалуженою жанровою системою; поглибленням психологічної характеристики дітей-героїв; переосмисленням літературної традиції попередніх епох; відвертістю письма” (Качак, 2018а, с. 209). Частина таких рис, що їх Т. Качак визначає як характерні для сучасної літератури, є не тільки в реалістичній прозі, але й в прозі з елементами фантастики.

МЕТА І МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є особливості змальовання дорослішання підлітків і зміни їх повсякденності в романі Наталії Довгопол “Знайти країну амазонок”. Реалізація мети передбачає використання низки методів, зокрема, герменевтичного та історико-порівняльного.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розглянемо повсякденність головних героїв роману. Картина світу в юнаків та дівчат відтворена такою, що ще формується, читач бачить динаміку змін їх характерів. Від першої зустрічі з Матеєм спостерігаємо, як Наталія

Довгопол майстерно відтворює деталі повсякденності епохи. “Lebenswelt” юнака з багатой родини, якому дозволено багато вольностей у суспільстві, обумовлений статусом батька Матея. Водночас багатство родини Катерини стає для неї обтяжливим, дівчина почувається нещасною, зайвою. Саме дві крайнощі – повна свобода і золота клітка формують картину світу Матея і Катерини.

Початок роману налаштовує на філософсько-ліричний лад. “Солодкий запах нічної фіалки заливав сад. П’янкий і духмяний, він мов нашіптував: ‘Це літо буде вічним, воно нескінченне й прекрасне, як і все ваше життя. Життя, що лише починається. Життя, що належить тільки вам’” (Довгопол, 2022, с. 7). Такий початок співзвучний з настроями юного Матея, який бачить перед собою світ, у батька є гроші й статус. Тож хлопець почувається впевненим у майбутньому й у власних можливостях. Його повсякденність постає як світ розваг, бешкету й легковажності.

Разом із друзями шістнадцятирічний юнак, який навчається за кордоном, удома гасає, збиваючи перехожих. Гарний і меткий, Матей викликає обурення й замилювання водночас. Повсякденність хлопця змінюється завдяки зустрічі з княжною. Подальше життя наповнюється пригодами зовсім іншого гатунку, вже не бешкетом, а серйозними проблемами й небезпеками. Авторка послуговується створенням кількох сюжетних ліній. Одна з них – стосунки Матея і Катерини, від ненависті до дружби й любові. Бажання самоствердитися, довести собі й іншим, що ти чогось вартий навіть без батьківських грошей, змінює Матея. Суперництво з Волоцюгою сприяє виявленню низки якостей, які б в розміреному буденному житті в Замковому не були б сформовані.

Загалом всі образи твору розкриваються через їх взаємодію. Характери чотирьох головних героїв подано в розвитку, про долі інших персонажів повідомляється завдяки їх участі в подіях життя Матея, Катрі, Волоцюги, актриси. Отже повсякденність Матея в подорожі з Катрею заснована на розкритті низки таємниць минулого. Вчені П. Бергер та Т. Лукман вважають, що повсякденність охоплює не лише теперішній час, але й минулий: “Це означає, що я проживаю повсякденність, яка відбувалася в різних часових і просторових проміжках” (Berger & Luckmann, 2010, p. 36–37). Тож ідентичність героїв художнього твору формується в повсякденності, що включає і досвід минулого. Авторка майстерно вплітає в реальність подій, що розігруються перед очима читача, давніші історії. Театральність того, що відбувається, підкреслюється низкою вставних елементів вистав, турнірів та інших видовищ, що є алюзією на барокову метафору “життя – театр”. Одна із локацій подорожі – це селище передмістя Скомороше: “Це містечко дістало назву від скоморошого цеху, який об’єднував усі навколишні ватаги. Тож у ярмаркові дні з усіх околичних міст і сіл, мов ріки до моря, сюди стікалися різномасті лицедії та комедіянти, музиканти й штукарі. І тоді кожна вулиця перетворювалася на майданчик для виступів” (Довгопол, 2022, с. 54). Такі місця підкреслюють

умовність повсякденності, поєднуючи гру, театр, ярмарок. Авторка майстерно вводить опис епізодів з інтермедій та сценок, що обігрувалися на площах того часу: “На сусідній вулиці показували виставу. Плюгавий дід із горбом і причепленою бородою водив дресированого ведмеда. Нещасна звірина ставала на задні лапи й крутила головою, доки інші герої вистави: червононоса баба, козак із дерев’яною шаблюкою, литвин, жид і сам дідько хвостатий – розігрували кумедні історійки” (Довгопол, 2022, с. 55). Такі елементи повсякденності, що відтворюють культуру епохи, роблять розповідь достовірнішою.

Почуття, які плекає в собі Матей – це дитяча ілюзія захищеності, відчуття, що ти в центрі всесвіту, а все тобі підвладне. Повсякденність, про яку мріє герой усі десять місяців перебування за кордоном, це та повсякденність, що дарувала непереможність і всевладність. Саме таким хлопець тоді уявляв щастя: “Нарешті Матей, змужнілий на рік, із легким пушком на підборідді, повернувся у власний світ. Тут він почувався рибою у воді, кривим шляхтичем, золотим хлопчиком, із яким усі хотіли завести дружбу. Ось воно – відчуття, за яким Матей сумував усі довгих десять місяців. Непереможності, всевладності. Щастя. Майже щастя” (Довгопол, 2022, с. 16).

Матей грає роль бешкетника й гульвіси на початку твору, але ж маска позірної хвалькуватості зникає під час пригод, ролі в театрі життя залежать іще від однієї метафори, що стає частиною повсякденності героїв: “життя як розпуття, вибір шляху”. Матей робить свій вибір вже на початку твору, коли вирушає у подорож з княжною.

До початку подорожі міркування хлопця про вибір шляху розбігалися з тими, які обрав для нього батько. В своєму житті Матей хотів вирватися з буденності: “Матею все давалося легко, аж надто легко. І двері в доросле життя були навстіж відчинені, варто було лише ступити крок. Тільки крок цей відлунював болем. Матей волів годинами лежати в бур’янах і дивитися, як міняють свої обриси хмари, аніж учити осоружне право, закон Божий чи, куди гірше, розв’язувати задачі з арифметики. ‘Нудьга!’ – уголос казав хлопець. Але щось усередині нашіптувало: ‘Я не стану таким, як він. Ані його тінню, ані його подобою’” (Довгопол, 2022, с. 11). Подібні епізоди засвідчують, що авторка вдається до психологізму в зображенні головних героїв, надає їм неоднозначності й динамічності. Роман ілюструє твердження дослідників про те, що “підлітково-юнацька фантастична проза вирізняється синтезом художніх засобів портретування й характеротворення” (Качак, 2018b, с. 216).

І в подальшому рішення Матея були імпульсивними, але самотійними. Це виразно помітно в епізоді, де хлопець вирішує наздогнати втікачку. Розумного пояснення вчинку не міг дати навіть самому собі: “Годинник на ратуші пробив восьму. Матей сів верхи, пестячи коня по короткій пшеничній шерсті, занурюючи пальці в доглянуту чорну гриву. Низькорослий Буланій загарцював, радіючи можливості побігати. Слуги зашепталися, та Матей не

обернувся. Він сам не знав, що робить. І навіщо? Усе ж так гарно склалося саме по собі!” (Довгопол, 2022, с. 34).

Водночас Матей, який був третім сином в родині, покинув навчання, на яке відправив його батько, чітко усвідомлював свій статус щодо спадку, свої подальші перспективи. Не тішився ілюзіями: “Дійшовши нарешті до крісла, Матей зловив недобрый погляд свого батька – міського вїгта й другої після князя особи в Замковому. Ну і нехай. А що він зробить? Всипле батогом? Знову зашле його до чорта на роги? Усе одно не бачити Матею ні спадку, ні вїгтівської посади, що негласно передавалася від батька до сина. Він був третім і наймолодшим – невдала копія, неслухняна глина. Нехай собі батько супиться. От-от візьметься порівнювати зі старшими братами” (Довгопол, 2022, с. 16). Повсякденність Матея нав’язана батьковими рішеннями (навчання за кордоном, спроби приструнити бешкети сина, заручини без кохання) поставила хлопця перед вибором: змиритися й прийняти буденність, жити в ній за волею батька, чи спробувати здійснити власний вибір.

Важливу роль для розуміння світогляду Матея відіграють його спогади. Авторка водночас показує ілюзію щастя і тривожність, що також бере початок з дитячого світосприйняття героя. Дитяча травма цього персонажа пов’язана з його матір’ю, і з тим, що вона його покинула. Окрім того й ставлення до батька у Матея також формувалося крізь призму спогаду про маму: “Він добре пам’ятав маму, хоча йому й семи не було, як вона пішла в монастир. Пам’ятав, як вона тихо стояла край вікна, висотуючи нитки зі своєї хустки. Як швидко старіла, одне за одним народжуючи неживих дітей. Навіть у такому малому віці Матей відчував її самотність, помічав синці на зап’ястях, засохлу на губі кров. І він винив матір. Винив щоразу, як згадував її обійми. Чому вона не почекала, доки він виросте? Чому не просила помочі у своїх старших? Чому залишила його наодинці з батьком?” (Довгопол, 2022, с. 21). На важливій ролі підходів та прийомів “пригадування дитинства” в художньому творі наголошує Т. Бовсунівська. “Дитячий” хронотоп твору набуває іманентних ознак в аспекті реалізації “мотиву непотрібної чи загубленої дитини, сюжетно-композиційних винаходів, смислового паралелізму як демонстрації світу очима дитини та у ракурсі сучасного раціоналізму/ірраціоналізму” (Бовсунівська, 2015, с. 150).

Матееве життя в рідному домі мало кілька точок опори. Про нього дбала Беата, яка щиро прагнула дати хлопцеві материнську турботу, якої не вистачало, у нього був вірний кінь, друзі-бешкетники. Та повсякденність Матея містила й те, що він прагнув приховати. Такі місця були прихистком не матеріального, а духовного світу героя. Прикметно, що таким місцем порятунку й спокою була схованка в напівміфічному місці: “Сюди мало хто вчашав. Казали, що в цій місцині водиться нечиста сила: водяники на дно людей зтягують, лоскочуть русалки. І саме тому на цій леваді, під покровом забобонів, було добре ховатися від сторонніх очей. Тут, під покрученими вербами, що розрослись між лугом і водою, зачалася улюблена схованка Матея

– тут він завжди почувався добре. Але цього разу ні верболози, ні п'янки трави не могли розвіяти його сум” (Довгопол, 2022, с.21). Втеча в природу цього персонажа була для нього пошуком душевної рівноваги.

Повсякденність Катрі пов'язана з повсякденністю Матея від зустрічі на святкуванні дні народження княгині, мачухи дівчини. Спочатку це було без їхнього безпосереднього знайомства і спілкування, а далі, після зустрічі в лісі, їх долі вже тісно пов'язані. Емоції, що виникають у хлопця від постаті князівни, спочатку були тільки негативними. Письменниця скористалася прийомом опосередкованого знайомством читача з героїнею завдяки відтворенню сприйняття дівчини Матеєм. Про Катрю йдеться в розмові парубків, які обговорюють таємну новину: князь програв у карти власну доньку. Усвідомлення того, що долею дівчини так злегковажили були сильним і завдяки оприявненням ставлення власного батька до Матея. Адже його батько йде на цей крок, грає в карти на долю свого сина. Саме Матею би випало одружитися з Катрею внаслідок того програшу князя. Тут оприявнюється знову метафора “життя як гра”.

Матеї від першої згадки в творі відчуває тільки негатив щодо князівни. Дівчина, яка мала від народження каліцтво і була приводом для постійних пересудів у місті, викликала огиду, страх і ненависть в молодого хлопця. Загалом таке сприйняття Катрі складалося з того повсякдення в замку, де панувала мачуха Меланія. Князівна Катаржина-Беата Замковецька була негарною, намагалася бути непомітною, смиканою, нескладною дівчинкою “Матеї із легкістю уявив дівчину міллю, яка літає під стелею, сиплючи сивим пилом зі своїх коротких крил. У місті її так і називали – Князівна Міль” (Довгопол, 2022, с. 17). Тож повсякденність дитинства князівни – повсякденність кпинів, глузування, перешіптування, нелюбові батька.

Портретна характеристика героїні також подається такою, якою побачив Матеї Катрю під час втечі: “Її кучеряве пшеничне волосся, заплетене у дві коси, стирчало на всі боки, не тримаючись купи, брови та вії були такі світлі, що на блідому обличчі їх навіть не було помітно. Коштовна сукня висіла на ній мішком з-під буряків, а рукава були такі довгі, що затуляли кисті” (Довгопол, 2022, с. 17). Опис далі деталізується. Хлопець звертає увагу на найменші деталі. Авторка демонструє негативне сприйняття кожної рисочки в постаті дівчини. Згорблена постава, вайлуваті, неоковирні рухи, колір і структура волосся (“мляві баранці її волосся”), колір шкіри (“хворобливо-бліда”, всяяна нездоровими висипами), очі (“прозорі, ледь зеленкуваті”), щоки (“худючі, мов у смерті, впалі”), недоречність пишного одягу, – все це складає картину ненависті Матея: “Він ненавидів Князівну Міль. Тієї миті він ненавидів її понад усе на світі” (Довгопол, 2022, с. 23).

Нерозуміння й ненависть хлопця доповнилися здивуванням від того, що дівчина, втікаючи з дому, бере в торбу книги: “Ого, Геродот! – присвиснув юнак, беручи до рук один із важких томів. – “Поетика” Арістотеля, серйозно? Я

вже думав, тут золоті злитки! А що, хліба-солі ти з собою взяти не додумалася?” (Довгопол, 2022, с. 29). Дивна князівна була зовсім не схожою на інших дівчат, які увивалися за Матеєм. Зовні негарна, загнана, готова покійрно прийняти смерть. Водночас смілива й начитана. Таке поєднання викликало в хлопця нерозуміння й роздратування.

Сама ж князівна Міль вибудовувала для себе світ, в який нікого не впускала. Її повсякденність була наповнена самотністю й мріями: “Скільки себе пам’ятала, Катря жила лише мріями. Мріями про світ, що починався за межами замкових стін. Світ, про який вона читала хіба що в книжках.

Той світ видавався прекрасним, як заходи сонця з найвищої башти. І зараз Катря, ховаючи страхи в потаємні куточки душі, тішилася кожним його дарунком. Тішилась суничним галявинам, синім дзвіночкам край стежки, блискучим жукам та тріпотливим метеликам. Важче було поладнати з комарами, що хмарою налітали, обсідаючи лоб і шию” (Довгопол, 2022, с. 34).

Відважившись на втечу із замку, княжна розриває звичний світ, здійснює свій вибір подорожі й небезпек. Можливо, саме її відвага й нерозважність спровокували на подорож Матея. Непотрібність батькові, навіть ненависть князя до доньки-каліки, якої він соромився, усвідомлювалися дівчиною змалку. Але саме те, що батько не просто відпустив її в світи, а ще й заплатив за її зникнення, було важким ударом для Катрі (Довгопол, 2022, с. 36).

Прагнення знайти матір і легендарну країну амазонок змушує княжну вирушити в небезпечну подорож. Саме історія пошуку матері стає ланкою, що поєднує два світи: реальний і міфічний. Це вносить у повсякденність героїв елементи фентезійної візії світу. Катерина читає історію Геродота. Цю книгу дівчина бере з собою в небезпечну подорож. Відправною точкою подорожі юної втікачки стає замок.

Стосовно подивування Матея Катриною грамотністю, книгами, які вона читає, героїня пояснювала, що батько не наймав доньці вчителів. У замку була прекрасна бібліотека, яка й стала частиною повсякденності Катрі. Саме цю бібліотеку відвідувало багато вчених людей. Були там і студенти, й професори, монахи. Один із монахів-домініканців, старий брат Михаїл і навчив читати дівчину, таким чином відкрив для неї ще один світ, світ книг. Найбільше її цікавила стара історія чарівної країни амазонок. Ця країна цікавила дівчину не тільки своєю таємничістю, а найперше тим, що якимось чином була пов’язана з таємницею її матері.

Геродотова історія про скіфів та амазонок переплітається в творі Наталії Довгопол зі змалюванням повсякденності історичної доби часів Речі Посполитої. Завдяки послуговуванню жанром пригодницького роману, авторка створює картину подорожі дітей як в просторі, так і в часі, розширює хронотоп. Як зауважує Т. Качак, “це історичний роман-фентезі, в якому авторка актуалізувала “пригодницький сюжет, переплетення українських, грецьких та

скіфських легенд і переказів, мотиви лицарського середньовіччя” (Качак, 2025, с. 437), а також фентезійні елементи.

Однією з таємничих речей в повсякденності героїв стає перстень, що його несе Катря і який належав матері Матея, та старовинний зшиток. Ці дві речі стають своєрідним дороговказом для князівни в її пошуках країни амазонок. Перстень спричинив конфлікт між Матеєм і Катрею, бо кожен з них вважав його своїм.

Повсякденність стає калейдоскопом подій, зустрічей, місць мандрівки головних героїв. Саме в дорозі читач знайомиться з Волоцюгою. Персонаж з іншого світу, ніж Катря й Матей. Образи Матея і Волоцюги розкриваються завдяки стосункам з головною героїнею – Катериною. Четверта героїня книги, юна циркова акторка, дивує і вражає своєю зовнішністю, характером, вчинками.

Вже при першій зустрічі з Волоцюгою читач бачить його портрет: “Між листям зашаруділо. Зграбний хлопець, високий, сутулий, у поношеному одязі та з перев’язаною чорною хусткою головою, зістрибнув із гілки на траву, здіймаючи куряву від згаслого багаття” (Довгопол, 2022, с. 45). Персонаж усвідомлює, як до нього ставляться оточуючі, сам згадує імена, якими називають: “Волоцюга, падалішній, прибудда, самосійне, нагуляне, байстреня, – завершив за княжну Матей. – Не знаю навіть, чи є в тебе ім’я” (Довгопол, 2022, с. 45).

Волоцюга якийсь час жив між лісовими людьми (розбійниками), був безпритульним, зазнав багато лиха дитиною. Він здатен по запаху визначити, в якій хаті печуть хліб, знає всі околиці міста, любить слухати пісні кобзарів про козацькі чайки, дніпрові пороги, Січ і безкрайне море. І сам мріє колись потрапити в ті краї.

Для хлопця в його повсякденності існували тільки чужі та Катря. Захищати Катрю від злочинців, оберігати під час подорожі, – таку місію хлопець обрав добровільно. З гоноровим Матеєм Волоцюга постійно конфліктує, намагається бути першим. Таке суперництво не завжди приносить користь їх товариству під час подорожі.

Волоцюга почувається своїм у світі акторів. Тож танцівниця Телестра вперше постає в тексті, коли хлопець дивиться виставу в Скоморошому: “Музика змінилася. Дудук завив протяжно, сумно, ніби співав про всі жалі на світі. Аж у грудях тьохнуло від тої музики. На середину майдану вийшла ще одна танцівниця. Досі трималася осторонь, а тепер постала між вогнів, пестячи велетенську змію, яка тугими кільцями обвивала все її тіло. Дівчина рухалася, і змія звивалася разом із нею, мовби чуючи музику, мовби справді танцюючи.

Обережно знімаючи з себе бестію, якої хлопець зроду-віку не бачив, танцівниця подалася вперед, легко підіймаючи все своє тіло на руках, перекидаючись із ніг на голову. Завмерла так, чекаючи оплесків. Серпанок, що прикривав її обличчя, сколихнувся, але достоту розгледіти дівчину не

вдавалося. Блискавкою вона знову схопилася на ноги, і в руках її заблищали дві шаблі. Волоцюга багато разів бачив лицарів, що витинали ‘козака’, танцюючи з клинками в руках, та їхні рухи здавалися зовсім дитячими в порівнянні з майстерністю цієї панни.

Рукава тонкої сорочки спадали, оголюючи плечі, вишита шовком керсетка туго затягувала стан, кожен її рух був чіткий і виважений, кожен її погляд бив просто в серце” (Довгопол, 2022, с. 57).

Авторка майстерно використовує реалії епохи для характеристики світу підлітків. Інтермедія, згадана в одному з епізодів твору також характеризує зміну культурного повсякдення, що відбувається в життєвому світі героїв.

Загадкова танцівниця має дивне ім'я Талестра. Образ танцівниці пов'язаний із таємницею Катрі. Дівчата походять із різних світів. Одна живе в замку, інша в скоморошому шатрі. Повсякденність однієї епохи поєднує красуню Талестру і каліку Катрю. Сценами з авантюрного роману стають епізоди з перевдяганням, зміною суспільних ролей. Княжна і циркова акторка, син князя і волоцюга, час від часу змінюють ролі, мандруючи до мрії.

Талестра завдяки зустрічі з Катрею змінює буденність скоморошого життя на карколомні пригоди, подорож у далекий загадковий світ. Зміни відбуваються не тільки в світі речовому, але й в світі духовному.

Однакові родинки у дівчат у формі напнутого лука зі стрілою є знаком приналежності до племені амазонок. Завдяки розповіді Катрі читач отримує художній переказ історичних розповідей про амазонок не тільки за книгами Геродота і Страбона, але й за давніми легендами: “Геродот і Страбон пишуть, що амазонки приручили диких коней, навчилися стріляти, сидячи в сідлі в пів оберта, заснували десяток міст. А столицею своєю вони зробили Терміскіру в Анатолії, по той бік Чорного моря” (Довгопол, 2022, с. 65). З розповідей князівни дізнаємося й про легенду про Тесея та царицю амазонок Гіпполіту, де амазонка постає гордою й мужньою (Довгопол, 2022, с. 66), а греки віроломними. Яскраво описане повстання амазонок, які порубали зрадників, Гіпполіту з Тесеєм прив'язали до щогли і відпустили в Чорне море, щоб амазонки назавжди запам'ятали, що їх шлюб не буде щасливим.

Історія амазонок переплітається з повсякденністю головних героїв, пробуджує в них прагнення відшукати чарівну країну. Проте це прагнення викликане в кожного різними мотивами. Катря найперше хоче відшукати матір, Волоцюга прагне захистити Катрю, Матей полює за чарівним перснем, а Талестра хоче розбагатіти. Подорож вносить корективи у наміри героїв, а сама країна амазонок виявляє справжню сутність кожного персонажа.

Завдяки Катрі Талестра дізнається таємницю свого народження, що батьком її був запорозький отаман, якого стратили турки, а мати дівчини, Міріна, вирішила помститися за смерть коханого й загинула. Талестру віддала скоморошці Федорі, яка й виростила її танцівницею. Таку дивну історію

розповідає князівна. Талестра зрештою розуміє, що ця повсякденність її життя серед мандрівних акторів є чужою, дівчина прагне змін у житті.

Квест та історичні реалії, чарівні предмети й детальні описи обстановки в палацах і хатах, фантастичні портали і достовірність відтворення почуттів героїв, опис подорожі чумацької валки і картин життя амазонок, – все це створює художній світ пригодницького роману для підлітків, який читається легко завдяки сюжету-подорожі, динамічній зміні місць і подій. Важливою є історична складова, достовірність відтворення повсякденності епохи, в яку відбуваються події.

Окремої уваги заслуговує образ фантастичної країни минулої слави, яка є метою подорожі компанії – країна амазонок. Дивовижні речі й артефакти старих часів пов'язують текст не тільки з легендами про скіфів, історією Геродота, але й з іншими творами української літератури (наприклад, чарівний меч – поширене явище в літературній традиції: “Меч Арея” Івана Білика, “Заклятий меч” Володимира Аренєва та інші літературні образи меча).

Поєднання реального та фантастичного світів допомагає авторці створити специфічну художню повсякденність художнього твору, де змішуються реалії різних часових площин. Для переміщення до країни амазонок герої послуговуються перснем і порталом, тобто тут, як і творах фентезі, існує чітке розмежування світів, чарівні речі, квест, умови переходу в інший світ. Отже, авторка описує повсякденність підлітків в обох світах.

Письменниця детально відтворює уклад життя в країні амазонок, почасти зібраний з історичної літератури, почасти доповнений авторською уявою. Читач завдяки головним героям бачить цей світ реальним. Прикметно, що свої подвиги здійснюють у світі реальному, а вже потім і в світі фентезійному. Повсякденність містить і місію порятунку світу, а саме, країни амазонок.

Скориставшись улюбленим в Речі Посполитій сарматським міфом, Наталія Довгопол додає повсякденність історичну. Для сучасного читача цікавим є й детально відтворене в художньому світі побутописання. Оскільки авторка спеціально вивчала історичні й культурологічні дослідження про XVI – XVII ст., то виписано й одяг персонажів, звичай, обряди й життя різних прошарків населення, навіть чумаків. У легенді йшлося про те, що до країни амазонок можна потрапити чумацьким шляхом, письменниця описує частину подорожі чумацької валки, до якої приєдналися головні герої. Дрібні деталі побуту описано з точністю й уважністю, однією з них є згадка про півнів, які слугували за будильник. Побутописання ткачів, скоморохів, різних цеховиків того часу стало частиною повсякденності підлітків.

Письменниця описує простір свята на честь короля в Олеському замку, атмосферу урочистості і водночас нарочитості поведінки учасників дійства. Герої разом з цеховиками потрапляють до містечка. Друзі також були частиною цього повсякдення, тому були вбрані в їх вбрання, стали частиною дійства. Всі везли подарунки і крам для ярмарку. Частиною свята була урочиста хода з

литаврами й панегіриками, турнірами й танцями. Герої книги Волоцюга й Матей, і Катря почувалися чужинцями на цьому святі, прибираючи чужу личину.

Простір монастиря постає для Матея водночас жаданим і тривожним. Хлопець не знає, що очікувати від зустрічі. Тому монастир є і місцем затишку й чужим. Спочатку читач бачить тиху пейзажну замальовку, в якій сполучаються білі й зелені кольори мурів і садів, домашніми запахами свіжоспеченого хліба й медового квасу. Але почуття тривоги, невідомості руйнує це враження. Зрештою, коли компанія наблизилася до монастирських кованих воріт, читач вже бачить все очима Матея: “Матей звів очі. Церковні бані гостро врізалися в небо, усе здавалося таким суворим, блідим і холодним... Аж до гусячої шкіри” (Довгопол, 2022, с. 140).

Образ батька Матея постає в негативному ключі як образ жорстокого, немилосердного чоловіка. На словах він дбає про родину, але насправді для нього його власні амбіції та достаток. “Батько стукнув кулаком об стіл і процідив крізь зуби:

– На чільному місці має бути родина. Твоя родина! Рід Вітковців, його слава та збагачення. Треба – спали хутір друга, шпигуй за власним кумом, ізживи зі світу наречену. Чи це для тебе новина? Чи можеш ти хоч раз подумати головою, перш ніж чинити чергову дурню?” (Довгопол, 2022, с. 118).

Матея батько залишає в лісі маленьким хлопчиком, щоб він довів спроможність бути мисливцем. Дитячі травми хлопчика були спровоковані батьком. Те, що Матея залишила мати, також було зумовлено поведінкою Вітковця. Хлопець звинувачував матір, яка пішла в монастир, але дорослішає і намагається зрозуміти, що сталося. Мотивація подорожі Матея пов’язана саме з прагненням знайти матір: “Моя мама пішла в монастир проти волі свого чоловіка, – заговорив він. – Утекла. Кажуть, раніше вона була сильною, рішучою. Робила все так, як хотіла. Я ж пам’ятаю її зломленою. Розчавленою. Вона ніколи не сміялася. Твердила лише, що проживає не своє життя, що помилилася. Що чоловік і троє синів – це помилка. Що я – це помилка. А мені було тільки сім, коли вона пішла. І от я йду в монастир, щоб подивитися їй в очі. Щоб запитати, як вона. Чи щаслива?” (Довгопол, 2022, с. 152).

У тексті згадується низка народних пісень. Серед них козацькі, про червону китайку, про очаківських невольниць, про молодця-горобця, також і сороміцькі весільні пісні, міські канти та інші твори тієї епохи (Довгопол, 2022, с.129–130).

Авторка показує, що відбуваються не лише зміни матеріального світу, а й зміни в світогляді підлітків, бо зустрічі з людьми різними за вдачею, статками і переконаннями дають досвід спілкування. Підлість і зрада, взаємовиручка і дружба, все змішується в повсякденності цього спілкування.

Світ амазонок – Нова Терміскіра схована від сторонніх очей за допомогою магії як фортеця на північному березі Понтійського (Чорного) моря. Авторка

створює повсякденність мешканок країни-фортеці, де лікує сама земля. Але окремо постають історії трьох жінок, які порушили традицію повертатися додому, залишаючи чоловіків і синів. Зрештою їх повсякденність стає повсякденністю жінок різного стану того часу. Дружина козака втрачає чоловіка й сама йде воювати. Дружина магната народжує синів, старіє і спостерігає за змінами в характері свого чоловіка. Їх повсякденність руйнує те, що було закладено традиціями амазонок. Загалом повсякденність жінки часів Речі Посполитої протиставляється картині світу жінок-амазонок.

Щасливе життя повсякденності амазонок наповнене чудесами-легендами. Такими чарівними речами є молодильні яблука, що дають силу й молодість амазонок, перстені-ключі від входу в приховану країну, тавро на тілі кожної амазонки у вигляді родимої плями. Ще одна чарівна річ – це меч, який здатен порятувати країну від загарбників, бо наділяє свого господаря небувалою витривалістю і бойовою спритністю.

В повсякденності амазонок велику роль відіграє легенда про діву Змію, навіть на рукояті меча було її зображення. “Коли греки зруйнували Терміскіру, амазонок розкидало по світу. Ми опинилися тут, у країні скіфів, на півночі Понту Евксинського – Чорного моря. Ми думали, наші боги відвернулися від нас. Думали, що не знайдемо нікого привітного в цьому краю. А скіфські боги... Вони здавалися дуже далекими й незрозумілими.

І от, коли амазонки вже втратили надію захистити себе, прогодувати свій невеликий приморський табір, із моря вийшла Діва-Змія. В одній руці вона меч, подарунок Ареса, у другій – насінину, що її дала німфа Гармонія. Діва наказала меч устроїти в курган за скіфським звичаєм, а зернятко посадити попри нього. Так ми і зробили. І тої ж миті навколо меча постала фортеця, із родючими ґрунтами й міцними, невидимими людському оку стінами. Від себе богиня дала нам три персні, якими можна відмикати двері фортеці” (Довгопол, 2022, с. 271). Все подальше життя мешканок Нової Терміскіри постає з цієї легенди. Останні амазонки, яких застали в країні четверо друзів, оберігали звичаї і пам’ять про старі часи. Повсякдення цієї дивної країни було ізольоване від усього світу, їх життєвий уклад був незмінним.

Опис Талестри як вершниці авторка подає, порівнюючи з амазонкою. Дівчина змальована яскравою, вродливою, добре трималася в сідлі: “Жіноче сідло вона зневажала, а широка спідниця не сковувала її рухів, радше навпаки: дівчина уявила, який гарний вигляд вона має на породистому жеребці, у яскравих шатах, із двома косами, що спадають за спину, переплетені майористими стрічками. Рукава її сорочки рясніли зеленовою вишивкою, черевички добре сиділи на нозі, а ще краще викрашалися в стремені. Так, вона і є та легендарна амазонка: сильна, стремені. Так, вона і є та легендарна амазонка: сильна, вправна та прутка. Безстрашна. Наче одна з тих молодих жінок, що приходять до неї в снах. Тих, що мчать по безкрайньому степу в легеньких білих туніках. Волосся їхнє високо заплетене, перехоплене золотими

обручами, у руках луки, за спиною сагайдаки з пір'їстими стрілами. А одна з них кличе Талестру дочкою” (Довгопол, 2022, с. 154).

Талестра гостро відчуває те, що кожен з четвірки героїв нещасний і самотній в своїй повсякденності: “Волоцюгу покинули, як і всіх їх. Він таврований, як і всі вони, – про них ніхто не заплаче, їх ніхто не чекає вдома. Ні в кого з них більше немає дому. Саме тому кожен у цій грі сам за себе” (Довгопол, 2022, с. 194). А князівна почувається ще й такою, що грає чужу роль в театрі життя, несправжньою: несправжньою дочкою, несправжньою князівною, несправжньою амазонкою (Довгопол, 2022, с. 206).

Талестрі пропонують статки за вхід до країни амазонок (Довгопол, 2022, с. 182). Чоловік, який пропонує це, обіцяє винагороду, що вписується в повсякденність звичайної жінки: видати заміж із великим приданим, бо ж дівчина з грошима й без чоловіка в тому суспільстві не могла бути незалежною і мати владу, незаміжня багата дівчина могла стати мішенню.

Зміни в повсякденності героїв можна спроектувати на образ літа, створений письменницею. Матей міркує про їх повсякденність і про раптові зміни в житті героїв посеред літа під час подорожі, відчуває, що все змінилося. Авторка додає візуальні образи, запахи, метафоричні образи квітів: “Пахло незнайомими квітами, літом, що перетнуло свій екватор. Це літо мало бути вільним і вічним, простим і зрозумілим. Але щодня воно проростало новими сенсами, непевностями, тривогами. Грало новими відтінками. Дивувало, випробовувало. Навіть тут, серед мурованих вулиць міста, знаходилося місце для куцистої квітки, що пробивала камінь й точила гіркуватий аромат. Куш лаванди виростав з-під самої стіни стайні...” (Довгопол, 2022, с. 211). Як квітка лаванди пробивала камінь, так пробивалися зміни в житті юних героїв.

Повсякденність змінюється не тільки для юних героїв, бо світ змінюється. Про це говорять самі герої: “Світ змінюється. Хіба раніше ви могли уявити, що народиться амазонка без руки? Хіба підозрювали, що чоловік зможе почути голос ахсаргарда? Це не про нищення наших традицій. Це про вибір, у який ти, Келено, і моя мама так вірили.

– Я згодна з Талестрою. Прадавні цивілізації вимерли, коли не змогли пристосуватися, – раптом сказала Катря. – Так вимерли скіфи, вавилонці й могутні елліни” (Довгопол, 2022, с. 311).

ВИСНОВКИ

Авторка майстерно змальовує психологію підлітків, їх почуття і прагнення, кохання і зраду, залучаючи проблеми інклюзії в формуванні особистості. Підлітки не просто стають старшими, змінюються їх життєві цінності, пріоритети. Четверо героїв та персонажів, які зустрічаються на їхньому шляху, Наталія Довгопол ставить у ситуацію вибору, який кардинально впливає на повсякденність кожного з них, разом з тим і на читачів. Поєднання

реального і фантастичного в художньому світі роману розширяє повсякденність героїв. Реальний світ часів Речі Посполитої, таємнича країна амазонок, світ легенд, – все це частини “Lebenswelt” чотирьох підлітків, які стрімко дорослішають. Світ їх почуттів як частина повсякденності поступово змінюється. Дружба поступається коханню, таємниці розкриваються. Форма квесту, яку використала авторка, вдало вписується в трансформацію повсякденності художнього твору. Зміна простору, паралельні часові пласти органічно поєднують історії життя чотирьох героїв. Екскурси в минуле поступово формують у читача уявлення про характери, життєві обставини, почуття героїв. Перспективним буде дослідження образної системи роману, дослідження повсякденності твору в контексті інших творів авторки.

Author Contributions: Each author contributed equally to all aspects of this research, including Conceptualization, Data curation, Formal analysis, Investigation, Methodology, Supervision, Validation, Visualization, riting – original draft, and Writing – review & editing.

Conflict of interest: The authors declare no conflict of interest.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

- Бовсунівська, Т. В. (2015). *Жанрові модифікації сучасного роману*. Діса плюс.
- Довгопол, Н. (2022). *Знайти країну амазонок*. Віват, 2022.
- Качак, Т. Б. (2018а). Сучасна українська реалістична проза для підлітків: зміна естетичної парадигми. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*, 67 (2), 202 – 211. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_fil_2018_67\(2\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_fil_2018_67(2)_23)
- Качак, Т. (2018b). *Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва початку XXI ст.* Академвидав.
- Качак, Т. (2025). *Українська література для дітей та юнацтва*. 3-тє вид. ВЦ “Академія”.
- Berger, P., Luckmann, T. (2010). *Spoleczne tworzenie rzeczywistości. Traktat z socjologii wiedzy*. Wydawnictwo Naukowe PWN.

REFERENCES

- Bovsunivska, T. V. (2015). *Zhanrovi modyfikatsii suchasnoho romanu* [Genre modifications of the modern novel]. Disa plus [in Ukrainian].
- Dovhopol, N. (2022). *Znaity krainu amazonok* [Finding the land of the Amazons]. Vivat [in Ukrainian].
- Kachak, T. B. (2018a). Suchasna ukrainska realistychna proza dlia pidlitkiv: zmina estetychnoi paradyhmy [Contemporary Ukrainian realistic prose for teenagers: the change in the aesthetic paradigm]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filolohichna*, 67(2), 202–211. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_fil_2018_67\(2\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_fil_2018_67(2)_23) [in Ukrainian].
- Kachak, T. (2018b). *Tendentsii rozvytku ukrainskoi prozy dlia ditei ta yunatstva pochatku XXI st.* [Trends in the development of Ukrainian prose for children and youth at the beginning of the 21st century]. Akademvydav [in Ukrainian].
- Kachak, T. (2025). *Ukrainska literatura dlia ditei ta yunatstva* [Ukrainian literature for children and youth] (3rd ed.). VC “Akademiiia” [in Ukrainian].

Berger, P., & Luckmann, T. (2010). *Spoleczne tworzenie rzeczywistosci: Traktat z socjologii wiedzy* [The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge]. Wydawnictwo Naukowe PWN.

Oksana Mitrakova, PhD of philology, Yevheniia Rudnieva Center for Children's and Youth Creativity, Berdyansk, Ukraine.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3494-9786>
E-mail: oksnew@gmail.com

Olha Novyk, Doctor of Philological Sciences, Professor, Berdyansk, Ukraine.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6039-0221>
E-mail: noviop@gmail.com

Мітракова, О., & Новик, О. (2026). Повсякденність підлітків у книзі Наталії Довгопол “Знайти країну амазонок”. *Дитяча література: інтердисциплінарний дискурс*, 3 (1), 49 – 63.

У статті розглядається повсякденність підлітків у книзі Наталії Довгопол “Знайти країну амазонок”. Поетика твору досі не була предметом літературознавчого вивчення, тема є актуальною і новаторською. Наталія Довгопол поєднала кілька історичних епох, в яких підлітки долають складну подорож, водночас змінюється їх повсякденність, їх світогляд.

Метою дослідження є аналіз особливостей змалювання дорослішання підлітків і змін їхньої повсякденності в романі Наталії Довгопол “Знайти країну амазонок”. Реалізація мети передбачає використання герменевтичного та історико-порівняльного методів.

Загалом всі образи твору розкриваються через їх взаємодію. Характери чотирьох головних героїв подано в розвитку, про долі інших персонажів повідомляється завдяки їхній участі в подіях життя Матея, Катрі, Волоцюги, Талестри.

У статті осмислено театральність повсякденності, яка у творі виявляється через інкорпорацію елементів вистав, турнірів та інших видовищ і постає алюзією на барокову метафору “життя – театр”. Увагу зосереджено на детальному аналізі складових театральності дійсності (театр, ярмарок, турніри та ін.).

Одна із локацій подорожі героїв – селище передмістя Скомороше. В описі повсякденності героїв велику роль відіграє прагнення авторки обґрунтувати описане з різних точок зору, різних джерел. Геродотова історія про скіфів та амазонок стає основою для змалювання життя таємничої країни.

Жанр пригодницького роману у формі подорожі в просторі і в часі уможливорює розширення хронотопу. Наталія Довгопол ставить героїв у ситуацію вибору, який кардинально впливає на повсякденність кожного з них, а разом з тим і на читачів. Матеріальний світ повсякденності містить описи одягу персонажів, звичаїв, обрядів і життя різних прошарків населення, навіть чумаків. Дрібні деталі побуту описано з точністю й уважністю.

Ключові слова: Наталія Довгопол, пригодницький роман, повсякденність, проза для підлітків, young adult fiction.

Mitrakova, O., & Novyk, O. (2026). Everyday Life of Teenagers in “Finding the Land of the Amazons” by Nataliya Dovgopol. *Children's literature: Interdisciplinary Discourse*, 3 (1), 49 – 63.

Received: January 02, 2026; **Accepted:** February 05, 2026; **Published:** April 30, 2026.